

П'ЕСА НА ДВІ ДІЇ
ДІЙОВІ ОСОБИ

Ромен
Байдух
Майка
Тиміш Гай, або просто Гайка
Дівчина з околиці
Трохимович, майстер
Тарасович, воротар
Іванович, робітник
Молодий робітник
Конторник Улас Панасович
Машиністка Антоніна Олексіївна
Куркуль Мартюк
Придуркуватий Савко Нитик
Руда Шапка
Громадянин Довгі Вуса у підтяжках
Голоси: сумовитий з другого поверху,
                    жіночий — десь з ліжка
                    сусідчин, спросоння
Собачник
Квартирний хазяїн
Секретар в оргрозподілі ЦК
Секретар зборів у колгоспі
Два сільські комсомольці
Чужоземна делегація — троє з Рура, двоє з Гамбур-
га, один з Парижа і жінчина з Манчестера
Вартові на кордоні — лівий та правий

ДІЯ ПЕРША

КАРТИНА ПЕРША

На сходах комуніверситету. Рух. Окремо три. Один з них піднесено:

— ...сходи і двері в життя. Друзі! А момент історичний, от право. Його так собі не вирвеш з календаря життя. Ти, я бачу, Байдуше, на це посміхаєшся. Дак знай — колись майбутній пролетарський, певніш — соціалістичної ери поет обов'язково напише про цей момент цілу поему, драму навіть, щоб можна було й на театрі виставляти, і почне її, смійся, Байдуше, почне її, от побачиш, Майко, обов'язково почне її так: у двадцяті роки великого революційного століття, в часи першої героїчної п'ятирічки, десь на Україні, на сходах комуністичного університету бував могутній рух, о! Сто сімдесят пар чоловічих чобіт, з них понад сто за соціальним походженням робітничих, тридцять сільських, двадцять сім інших та плюс чотирнадцять та шість та одинадцять пар відповідних до тієї ж анкети жіночо-дівочих черевиків виносили з комуністичного університету по закінченню його відповідну кількість озброєних марксоленінською зброєю борців-комунарів та комунаром..

Б а й д у х (другові під тон). Плюс одного симпатичного, але, на жаль, недобитого романтика.

М а й к а . Ромена. Дотепна характеристика!

Р о м е н . Мінус одного не менш симпатичного, але, на жаль, ще недобитого скептика Байдуха.

М а й к а . Браво! Ще краще!

Б а й д у х . І плюс — мінус дуже симпатичну, але, на жаль... (моргнув Роменові)

Р о м е н . На жаль, середню між ними...

Б а й д у х . Себто ні се, ні те...

Ромен. Здається, жіночого роду істоту Майку.

Байдух. Прекрасна характеристика!

Ромен (*другові під тон*). Прекрасна характеристика!

Майка. Здається, характеристика. Але початок майбутньої драматичної поеми, її, так би мовити, урочисту епічність зламано. Та й чи стануть на цих репліках читати або ж дивитися далі майбутні глядачі, коли на самому початку їм уже оголошено характеристики дійових осіб?.. Який інтерес!

Байдух. Наївні будуть люди. У нас написані характеристики частенько не відповідають дійсності.

Ромен. О! Не скептик?.. Ні, Майко, майбутній поет-драматург мусить зразу відчутти соціальним своїм носом, що скептицизм зовсім не типово було нашій епосі явище, і тому він ніколи не дасть першої репліки нашому симпатичному Байдухові...

Майка. Ну, це все жарти, товариші! Киньмо! Прекрасне було слово від ЦК.

Ромен. Так писатиме далі наш майбутній поет-драматург і цим сам покаже він глядачам, що вся попередня сцена, то були просто собі жарти трьох друзів, бо в часи першої героїчної п'ятирічки люди, скінчивши комуніверситети, по-дитячому також уміли й сміятись. А показавши все це, почне драматичну поему свою першою серйозною реплікою й обов'язково так: прекрасне було слово від ЦК КП(б)У, говорила двом своїм сусідам, найближчим друзям, молода ще... Як по-твоєму, Байдуше, правдивіш — молода ще, чи — ще не стара Майка?

Байдух. По-моєму, ще не досить молода.

Ромен. Говорить ще не досить молода, зате з досить сірими очима комунарка Майка. Та на це той, що його названо було в жарт скептиком, відповів. Твоя друга репліка, Байдуше. Повтори, що ти

сказав у двадцяті роки минулого двадцятого століття, в часи першої героїчної п'ятилітки, на сходах комуніверситету на репліку Майки: прекрасне слово було від ЦК!

Б а й д у х (замурмотів якоїсь сумовито-іронічної). Тім-тірі-рі-льом.

Р о м е н . Ну?

Б а й д у х . Ти питаєш про це так, ніби тобі хочеться по цьому сказати: а мені, уявіть, не сподобалось. Будь ласка — мені теж це слово сподобалось.

Р о м е н . А мені без жартів слово сподобалось. «Ви переозброїлись і озброїлись в таку зброю, що при ній ви вже не можете поступитися, ані схитнутися навіть на йоту, навіть перед найсильнішим, найозброєнішим ворогом. Навіть у хмарні осінні дні ви повинні бачити далеко й ясно, найдальшу мету нашу так же ясно, як і найближчу». Так! Ми переозброїлись. А я навіть більше, друзі. Я вдруте на світ народився, от право! Що хочете, те й робіть собі після цього, а я вдруте, знову й по-новому починаю жити! От без жартів кажу: тринадцять років тому, весною сімнадцятого я також виходив у світ на боротьбу за соціалізм. Але тоді я виходив у світ з перекинутим відбитком його в моїй голові. Я йшов і дивився на світ крізь голубий туман ідеалізму. Через те іноді калюжа здавалась мені за море і навпаки. Нині я йду...

Б а й д у х . І море здається за калюжу і навпаки.

Р о м е н . А нині я йду і світ бачу, Майко, таким, як він є — з базисом, надбудовами, не знаю тільки, навіщо з Хомою *Б а й д у х о м* — складний, великий світ явищ і речей, світ протиріч і боротьби...

М а й к а . ...класової перш за все.

Р о м е н . Бачу в одвічному русі і в часі, бачу далеко й ясно, бо маю в руках ліхтар ленінізму, а до всіх таємниць ключик марксизму...

М а й к а . А добре сказано, Байдуше, га? Маєм в руках ліхтарі ленінізму і до всіх таємниць буржуазних ключики марксизму.

Б а й д у х . Круть, верть — під черепочком смерть.

М а й к а . Вас іст дас?

Б а й д у х . Таємниця.

М а й к а . А не дурниця?

Б а й д у х . Ти ж не любиш поезії в політиці.

М а й к а . Але люблю політику в поезії.

Р о м е н . Як гвіздком прибила комунарка того, кого в жарт було названо скептиком, писатиме далі майбутній соціалістичної ери поет-драматург.

Б а й д у х . Хоч образ людини з ключем і ліхтарем, додасть він од себе, з політичного боку є дуже невдалим, бо нагадує більш Діогена, апостола Петра, а то й просто нічного татя-одмичкаря, ніж, скажімо, марксиста-войовника.

М а й к а . Помстився.

Р о м е н . А так! Ми були й одмичкарями. Коли нас буржуазія не допускала до секретів науки вдень, ми, як таті, підкрадалися до них уночі. Без ключа, з каганцем у руках догризались, одкривали зубами. Дипломатські ковані скрині та сейфи довелось одімкнути багнетами і навіть уночі, не спитавшись господарів. Так! Ми й одмичкарі, коли треба. Але нині ми йдемо — ми з комуніверситетів виходимо, от! Діогени шукали людини удень, з ліхтарем не знаходили, ми маси знайшли, за нами йдуть мільйони. Апостолопетрів райські ключі у сінях панських іржаві висять. І навіть на брухт не годяться, ми ж одчиняємо брами в майбутнє, от. Ми новий, сходній клас. *(До Байдуха)* Та з приводу цього скинь ти хоч раз сірі окуляри скепсису, чорте! Перестань тірлілікати. Засмійся! Ну хоч крикни!

Б а й д у х . Що?